

DATOS IDENTIFICATIVOS

Xénero e literatura: Galicia e os países lusófonos

Materia	Xénero e literatura: Galicia e os países lusófonos			
Código	V01G400V01926			
Titulación	Grao en Ciencias da Linguaxe e Estudos Literarios			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Galego Portugués			
Departamento	Filoloxía galega e latina			
Coordinador/a	Baltrusch , Burghard			
Profesorado	Baltrusch , Burghard			
Correo-e	burg@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Aspectos de historia e estudos de caso de xénero, literatura e outras artes nas culturas galega e lusófonas.			

Competencias

Código	
A1	Que o estudantado saiba aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúa as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A2	Que o estudantado demostre posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A5	Que os estudantado desenvolva aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacitación do estudantado para que adquira coñecementos lingüísticos e literarios.
B2	Adquisición dos fundamentos metodolóxicos e críticos que permita ao estudantado acceder ao exercicio da actividade profesional cunha formación versátil e interdisciplinar.
B5	Capacidade do estudantado para comprender as interrelacións pertinentes entre os diversos ámbitos de estudo que integran o título.
B6	Ser quen de apreciar outras culturas e expresións artísticas e competentes para sensibilizar á contorna propia na apreciación da diversidade intercultural. Explorar ademais as repercusións sociais, profesionais, educativas e culturais dos usos lingüísticos e da aprendizaxe das linguas estudadas no grao.
B7	Coñecer os métodos básicos do estudo e análise lingüísticos e literarios.
C3	Coñecemento da literatura galega, española e portuguesa.
C6	Coñecemento dos conceptos e métodos da análise literaria.
C7	Coñecemento das correntes teóricas e metodolóxicas da teoría e crítica literaria.
C10	Coñecemento dos conceptos e métodos da literatura comparada.
C16	Coñecemento da historia dos países da Península Ibérica.
D2	Comunicación oral e escrita na lingua materna.
D3	Coñecementos xerais sobre a área de estudo (lingüística, linguas galega, española, portuguesa, latina, literaturas, tecnoloxías, estudos culturais)
D6	Capacidade de xestionar a información.
D9	Capacidade crítica e de autocrítica.
D10	Capacidade de análise e síntese.
D11	Capacidade para manexar a bibliografía consultada e para citala axeitadamente.
D12	Respecto pola ética profesional e, en particular, pola propiedade intelectual.

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecer os fundamentos das teorías literarias feministas, así como as perspectivas, tendencias e paradigmas críticos vixentes na actualidade.	A1	B1	C3	D1
	A2	B1	C6	D2
	A5	B2	C7	D2
		B2	C10	D3
		B3	C10	D6
		B4	C12	D9
		B5	C13	D10
		B5	C16	D11
		B6		D12
Ser capaz de describir, relacionar e avaliar *críticamente as estratexias de produción e de recepción dos textos literarios galegos e lusófonos utilizando a perspectiva de xénero..	A1	B1	C3	D1
	A2	B2	C6	D2
	A5	B5	C7	D2
		B6	C10	D3
		B6	C13	D3
		B7	C16	D6
				D9
				D10
				D11
Coñecer e comprender unha selección de autoras/é e obras literarias relevantes desde unha perspectiva de xénero, en galego e portugués.	A1	B1	C1	D1
	A2	B1	C2	D2
	A5	B2	C3	D2
		B2	C6	D3
		B3	C7	D6
		B4	C8	D9
		B5	C10	D10
		B5	C12	D11
		B6	C16	D12
Comprender e saber aplicar os métodos de crítica feminista feministas a obras galegas e lusófonas.	A1	B1	C1	D1
	A2	B2	C2	D2
	A2	B5	C3	D2
	A3	B5	C3	D3
	A4	B6	C5	D3
	A5	B6	C6	D6
		B7	C7	D9
			C10	D10
			C16	D11
				D12

Contidos

Tema	
1. Aspectos teóricos	1.1. Teorías feministas 1.2. Crítica literaria feminista 1.3. Feminismo e outras artes 1.4. Feminismo e política
2. Literatura e xénero en Galicia	2.1. Historia das mulleres e das autoras na Galiza: condicionantes históricos, sociolóxicos e de recepción 2.2. Literatura: das Cantigas de amigo a Rosalía de Castro e Lupe Gómez 2.3. Voces da actualidade: arte, blog, audiovisual, oralidade, performance
3. Literatura e xénero en lingua portuguesa	3.1. Historia das mulleres e das autoras en Portugal e no mundo lusófono: condicionantes históricos, sociolóxicos e de recepción 3.2. Literatura portuguesa: da 'Dama do Pé de Cabra' a Mariana de Alcoforado e as 'Tres Mariás' 3.3. Literatura brasileira e africana lusófona: de Iracema a Nzinga e as mulleres em Paulina Chiziane 3.4. Voces da actualidade en Portugal, Brasil e nos países africanos: poesía, novela, cinema e outras artes

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Lección maxistral	26	16	42
Estudo de casos	16	40	56

Traballo tutelado	2	30	32
Presentación	2	2	4
Exame de preguntas de desenvolvemento	0	14	14

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Organización e explicación da materia: calendario, probas, obras de lectura, bibliografía complementaria, ferramentas de traballo.
Lección maxistral	Actividade teórica. Consiste na exposición dos contidos da materia co obxectivo de comunicar coñecementos. As explicacións estarán ordenadas e ben estruturadas e contarán con exemplos que aseguren a comprensión dos contidos.
Estudo de casos	Actividades prácticas orientadas na aula pola docente: comentarios de texto, análises, comparacións entre textos e poéticas dos ámbitos literarios en lingua galega e en lingua portuguesa, nos sistemas luso, brasileiro e dos estados africanos. Estas actividades desenvolveranse coa participación directa do alumnado e a orientación da docente.
Traballo tutelado	O alumnado presentará individualmente un traballo sobre un tema ou unha obra literaria en galego ou en portugués, que forme parte do corpus tratado nesta disciplina (no marco das épocas e autoras estudadas). O tema do traballo será acordado co docente e supervisado por el. Avaliaranse os resultados e a expresión escrita.
Presentación	Cada alumna/o prepara e realiza unha exposición oral sobre unha cuestión ou tema (obra, autora) previamente acordado coa profesora. Pode coincidir co tema do traballo tutelado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos	Estas actividades de estudo e análise dirixíranse de forma personalizada nas titorías.
Traballo tutelado	O traballo tutelado dirixírase de forma personalizada nas titorías.
Presentación	As presentacións e exposicións dirixíranse de forma personalizada nas titorías.
Probas	Descrición
Exame de preguntas de desenvolvemento	Atenderanse as consultas e dúbidas do alumnado nas titorías.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Estudo de casos	Prácticas de aula: comentarios, lecturas, comparacións, debates realizados ao longo do curso (Observación sistemática).	20	A1 B1 C3 D2 A2 B2 C6 D3 A5 B5 C7 D9 B6 C10 D10 B7 D12
Traballo tutelado	Avaliarase un traballo escrito breve (con introdución, parte principal, conclusión e bibliografía, seguindo as normas de estilo e referenciación bibliográfica indicadas para o TFG). Un primeiro borrador enviarase ao profesor en formato Open Office ou Word na primeira semana de decembro. A entrega da versión definitiva realizarase na segunda semana de xaneiro do ano seguinte. A cualificación deste traballo supón un 30% da nota final.	30	A5 B2 C3 D2 B5 C6 D3 B6 C7 D6 B7 C10 D9 C16 D10 D11 D12
Presentación	Cada estudante realizará unha exposición oral de aprox. 15-20 minutos sobre un tema acordado co profesor segundo as normas que se indicarán no inicio do curso. A cualificación da exposición oral supón un 20% da nota final.	20	A5 B5 C3 D2 B6 C6 D3 C7 D6 D9 D10 D11 D12
Exame de preguntas de desenvolvemento	Examen escrito sobre os contidos da materia.	30	A2 B7 C3 D10 C6 C7 C10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Pautas xerais

As/os estudantes deberán escoller, de forma obrigatoria nas primeiras dúas semanas do cuadrimestre en cuestión, entre dúas opcións: un sistema de avaliación continua (*cf. supra* a descrición en ["Avaliación"](#)) ou un sistema de avaliación única. Recoméndase optar polo primeiro.

A copia ou o plaxio en calquera das probas das avaliacións continua ou única poderá motivar a solicitude de apertura dun expediente sancionador, nas dúas edicións das actas. Alegar descoñecemento do que supón plaxio non eximirá o alumnado da súa responsabilidade nese aspecto.

Avaliación continua

Para superar a materia, será preciso entregar coa regularidade requirida as prácticas de clase e obter unha nota mínima de **cinco** (sobre dez) en todas as partes de avaliación. De non acadar a nota de cinco nalguna destas formas de avaliación, non se realizará media.

A non realización de probas ou exercicios parciais previstos polo sistema de avaliación continua (*cf. supra* a descrición en ["Avaliación"](#)) suporá a obtención dunha cualificación de 0 (cero) puntos nesta.

A data do exame de avaliación continua coincidirá coa data do exame de avaliación única recollida no calendario oficial da FFT.

Avaliación única

Para superar a materia, será preciso superar cunha nota mínima de cinco (sobre 10) as dúas probas seguintes:

- Traballo tutelado (40%), coas mesmas características que o que se describiu máis arriba (12-15 páxinas).
- Exame escrito (60%).

Deberase obter en ambos casos unha cualificación mínima de 5 puntos (sobre 10) para poder efectuar media.

A data do exame de avaliación única será establecido pola FFT e publicado no seu calendario oficial.

Segunda edición das actas

Os mesmos criterios de avaliación única aplicaranse na segunda edición das actas (xullo).

O alumnado de avaliación continua que non supere a materia na primeira convocatoria e teña que acudir á segunda edición das actas terá que presentarse unicamente á parte que teña suspenso.

En todo caso, recoméndase a asistencia regular ás aulas e ás titorías e a consulta dos materiais e informacións específicas na plataforma FAITIC, mesmo que non se siga o sistema de avaliación continua.

Alumnado semi-presencial

Ao alumnado semi-presencial ofrécenselle titorías concertadas. Para quen teña a oportunidade, recoméndase asistir regularmente a estas titorías (despacho A48). Poderase ter tamén unha atención personalizada a través do correo electrónico (consulta de dúbidas, entrega e corrección-comentario das probas etc.).

En todo caso, o ensino semi-presencial require dunha disciplina de traballo, seguindo as indicacións do profesorado, así como do uso imprescindible da plataforma FAITIC desde o primeiro día de clases.

A **avaliación continua** do alumnado semi-presencial implica a realización dos exercicios indicados polo profesorado a través da plataforma FAITIC, dentro dos prazos indicados. Quen non poida realizar estes exercicios dentro dos prazos, terá que realizar as probas previstas para a avaliación única.

Esta avaliación do alumnado semi-presencial implica a valoración de tres ítems:

- Traballo tutelado (40%), acordado e supervisado pola docente, que deberá entregarse na data establecida pola FFT para o exame final.
- Exame escrito (40%), na data establecida pola FFT.
- Presentación dos traballos de aula, nos prazos establecidos (20%).

Será indispensable obter unha cualificación de cinco (sobre 10) nos tres ítems para poder efectuar media e superar a materia.

A **avaliación única** do alumnado semi-presencial implica a valoración de dous ítems:

-Traballo tutelado (40%), acordado e supervisado pola docente, que deberá entregarse na data establecida pola FFT para o exame final.

-Exame escrito (60%), na data establecida pola FFT.

Será indispensable obter unha cualificación de cinco (sobre 10) nas dúas partes para poder efectuar media e superar a materia.

Outros comentarios

- As prácticas de clase e traballos de aula (estudos de caso etc.) deberán entregarse na semana seguinte á que foron propostas na aula.

- Terase en conta non só a pertinencia e calidade das respostas, senón tamén a súa corrección lingüística. Penalizaranse os erros de expresión (ortografía, puntuación, incoherencias sintácticas, uso inadecuado do léxico etc.).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Baltrusch, Burghard (ed.), **Lupe Gómez: Libre e estranxeira. Estudos e traducións**, 1ª, Frank & Timme, 2013

González Fernández, Helena, **Elas e o paraugas totalizador. Escritoras, xénero e nación**, 1ª, Xerais, 2005

González Fernández, Helena, **Anatomía de 'tanta visibilidade' das mulleres na literatura**, Madrygal 9 69-72, 2006

González Fernández, Helena & Manuela Palacios González (eds.), **Palabras extremas: escritoras gallegas e irlandesas de hoy**, 1ª, NetBiblo,

González Fernández, Helena & María do Cebreiro Rábade Villar, **Canon y subversión. La obra narrativa de Rosalía de Castro**, 1ª, Icaria, col. Mujeres y Culturas, 2012

Miguélez-Carballeira, Helena, **Galiza, um povo sentimental? Género, política e cultura no imaginário nacional galego**, 1ª, Através editora, 2014

Postigo Aldeamil, María Josefa, **La narrativa en lengua portuguesa de los últimos cincuenta años. Estudios dedicados a José A. Ares Montes (Revista de Filología Románica, anejo II)**, 1ª, Servicio de Publicaciones Universidad Complutense, 2001

Segarra, Marta & Àngels Carabí (eds.), **Feminismo y crítica literaria**, 1ª, Icaria, col. Mujeres y Culturas, 2000

Zavala, Iris M. (coord. gral), **Breve historia feminista de la Literatura española (en lengua catalana, gallega y vasca) (Vol. VI)**, 1ª, Anthropos, 1993

Blanco, Carmen, **Literatura galega de muller**, 1ª, Xerais, 1991

Bermúdez Montes, M.Teresa, **Conquistar a voz, se apropriar da palabra: a autoria feminina na poesia galega contemporânea**. In Otávio Rios (coord.) (2011): **Arquipélago continuo. Literaturas plurais**. 131-145, UEA Edições (Universidade do Estado do Amazonas), 2011

Edfeldt, Chatarina, **Uma História na História. Representações da autoria feminina na História da Literatura Portuguesa do Século XX**, Câmara Municipal do Montijo, 2006

Macedo, Ana Gabriela / Amaral, Ana Luísa (orgs.), **Dicionário da Crítica Feminista**, Edições Afrontamento, 2005

Klobucka, Anna M., **O Formato Mulher. A emergência da autoria feminina na poesia portuguesa**, Angelus Novus, 2009

Bermúdez, Silvia / JHohnson, Roberta (eds.), **A New History of Iberian Feminisms**, University of Toronto Press, 2018

Macedo, Ana Gabriela / Amaral, Ana Luísa (orgs.), **Novas Cartas Portuguesas e os feminismos, Cadernos de Literatura Comparada 26/27**, Instituto de Literatura Comparada Margarida Losa, 2012

Barreno, María Isabel / Horta, María Teresa / Costa, Maria Velho da, **Novas Cartas Portuguesas (ed. de Ana Luísa Amaral)**, Dom Quixote, 2010

Figueiredo, Isabela, **Caderno de Memórias Coloniais**, 8ª, Caminho, 2018

Figueiredo, Isabela, **A Gorda**, 5ª, Caminho, 2018

Bibliografía Complementaria

Blanco, Carmen, **Sexo e lugar**, 1ª, Xerais, 2006

Fortes, Belén (coord.), **Escrita e mulleres. Doce ensaios arredor de Virginia Woolf**, 1ª, Sotelo Blanco, 2003

González Fernández, Helena, **A revisión dos mitos femininos na recente poesía de mulleres**, Journal of Hispanic and Galician Studies, XVIII, 2007

González Fernández, Helena & Mª Xesús Lama (eds.), **Actas do VII Congreso Internacional de Estudos Galegos. Mulleres en Galicia. Galicia e os outros pobos da Península. Barcelona 28 ó 31 de maio de 2003**, 1ª, Edicións do Castro, 2003

Suárez Briones, Beatriz, **Sexualidades. Teorías literarias feministas**, 1ª, Centro Asesor de la Mujer / Ayuntamiento de Alcalá, 2003

Arruda, Aline Alves & Constância Lima Duarte (eds.), **A Escritura no Feminino: aproximações**, 1ª, Editora Mulheres, 2011

Willmer, Rhea Sílvia, **Ana Luísa Amaral e Ana Cristina Cesar: modos de pensar o feminino na poesia contemporânea em português. Tese de doutoramento**, 1ª, UFRJ, 2014

Ciplijauskaitė, Birutė, **La construcción del yo femenino en la literatura**, 1ª, Servicio de publicaciones de la Universidad de Cádiz, 2004

Reisz, Susana, **Escritura feminina e estratexias de auto-representación**, **Unión Libre 1**, 53-65., Unión Libre. Cadernos de vida e culturas, 1996

González Fernández, Helena, "**La mujer que no es sólo metáfora de la nación. Lectura de las viudas de vivos de Rosalía de Castro**". **Lectora. Revista de Dones i Textualitat 15, dossier Mujeres y naciones: 99-116.**, Lectora. Revista de Dones i Textualitat, 2009

Bermúdez Montes, M.Teresa, **Unha lectura de Adiós María**, 1ª, Xerais, 2002

Almeida, Ana Bela Simões & Burghard Baltrusch, **Aproximación crítica á obra de Lupe Gómez. Atentado ao culturalismo**, **Anuario Grial de estudos literarios galegos 2004, 7-29.**, 2005

Bermúdez Montes, M.Teresa & Mónica Heloane Carvalho de Sant'Anna (eds.), **Letras escarlata. Estudos sobre a representación da menstruación**, 1ª, Frank & Timme, 2016

Owen, Hilary / Pazos Alonso, Cláudia, **Antigone's Daughters? Gender Genealogy, and the politics of authorship on 20th-century Portuguese women's writing**, Bucknell University Press, 2011

Oliveira, Márcia, **Arte e feminismo em Portugal no contexto pós-revolução**, Universidade do Minho / Edições Húmus, 2015

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Obras principais das literaturas galega e lusófona/V01G400V01304

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Literatura: Crítica literaria/V01G400V01205

Literatura comparada/V01G400V01404
